

Head sõbrad, kaasmaalased.

Eesti, nagu ka teiste NSV Liidu haardes olnud maade, vabaks saamises 20. sajandi lõpus on midagi muinasjutulist. Aga seda vaid pealiskaudsel vaatamisel. Sest tegelikult olid rahva tahe ja vabadussoov nendeks käärideks, mis käristasid lahti vööra impeeriumi õmblused.

Meie vabaks saamise loos on palju kangelasi. Neid oli rohkem kui miljon, kes soovisid oma vaba riiki ega kartnud koguneda Hirveparki või Lauluväljakule või Püüdi ketti või Vabaduse väljakule 1991. aasta augustiputši ajal või Tallinna teletorni juurde, kui Pihkva dessantdiviisi soomukid seda piirasid.

Paljud inimestest, keda saatus oli NSV Liidu kaugustest Eestisse toonud, tulid meiega, tulid Eesti riigiga. Osa jäi kinni minevikku ja meie keeruline ülesanne on ikka olnud nad sealt tulevikku juhatada.

Oli iseseisvusmeelne ülemnõukogu ja Eesti Kongress, fosforiidisõda ja Rahvarinne, muinsuskaitse, loomeliitude ühispleenum ja sõltumatu noortefoorum, rohelised ja ERSP.

Nad kõik ja veel paljud teised ladusid oma kivid Eesti iseseisvuse taastamise müüri. Iga kivi seal oli oluline, sest ühe puudumine võinuks kogu ehitise viltu kiskuda.

Kuid mõrdiks selles müüris oli Eesti üksmeel oma eesmärgi suhtes. Ning ka omavahelised vaidlused, mida ikka juhtus, ei suutnud nõrgestada rahva järjest küpsevat ja tugevnevat tahet, mis tipnes 1991. aasta 20. augusti hilisõhtul siinsamas, Toompea lossi suures saalis kogunenud ülemnõukogu otsusega taastada meie riigi iseseisvus. Eesti rahvas sai, õigemini võttis oma riigi tagasi.

Tsiteerides ühe kirjandusliku tegelase sõnu tollest augustist, siis: “See oli nii suur võit, et keegi ei saa sellest arugi. Kõige suuremad võidud saadakse ilma sõjata, seepärast ei paista nad silma.”

Eestil on viimase 20 aasta jooksul olnud võite rohkem kui kaotusi. Meil on riigina hästi läinud. Eesti rahvas on tubli olnud. Eesti riik on tubli olnud. Eesti Vabariigi lipp lehvib ÜRO, Euroopa Liidu, NATO ja veel mitme olulise rahvusvahelise organisatsiooni peamaja ees. Meil on alles oma keel ja oma kultuur. Enamgi veel, me keel ja kultuur arenevad, me keelel on Euroopa Liidu ametliku keele staatus.

Nüüd, tähistades Eesti iseseisvuse taastamise 20. aastapäeva, võime olla üksteise suhtes eriliselt sõbralikud ja heatahtlikud. Me oleme seda väärt. Meil on põhjust iseenda ja oma riigi üle uhkust tunda.

Tõsi, kümned tuhanded meie kaasmaalased on viimasel kahel aastakümnel tundnud ka keerulisi aegu, raskused pole veel päriselt möödunud. Aga rahva ja riigina oleme me toime tulnud. Hakkama saanud. Tugevamaks muutunud. Ja ma loodan, et muutume veelgi hoolivamaks ja märkavamaks nende suhtes, kes riigi hoolt ja märkamist vajavad.

Head inimesed.

Neli aastat olen andnud 20. augustil toonaste sündmuste tänuks ja tunnustuseks mälestuskivi, mis on tükike 1991. aastal Toompead kaitsnud kivitahukast. Selle on saanud „ükskord-me-võidame-niikuinii“ Heinz Valk, vägivallatu vastupanu üks kehastajaid Lagle Parek, Tallinna teletorni kaitsjad augustis 1991 ning Eesti laulvale revolutsioonile muusika ja sõnad andnud Alo Mattiisen ja Jüri Leesment.

Täna on mul hea meel ja austav võimalus meenutada neid 69 Eesti ülemnõukogu liiget, kes 1991. aasta 20. augusti hilisõhtul hääletasid Eesti iseseisvuse taastamise poolt. See augustiputši keerises tehtud otsus sündis kokkuleppes ja koosmeelest ülemnõukogu ja Eesti Komitee vahel ning oli taastatud riigile kindlaks alusmüüriks.

Üks kivi sellest alusmüürist on praegu minu käes. Toonane ülemnõukogu juhataja Ülo Nugis ütles paari päeva eest, et me saime selle Eesti, mis me tahtsime; me saime parima Eesti, mida meil oli võimalik saada. Aitäh nende sõnade eest. Ja soovime talle kiiret paranemist.

Mul on hea meel anda see kivi toonases ülemnõukogus iseseisvuse taastamise poolt hääletanutele.

20 aasta taguse Ülemnõukogu juhataja asetäitja Marju Lauristin, ma palun teid.